

Dwa obrazy z motywem Stargardu autorstwa Else Prielipp

Piotr Tarnawski

Muzeum Archeologiczno-Historyczne w Stargardzie
p.tarnawski@muzeum-stargard.pl

Abstrakt

Tekst opisuje dwa obrazy malarki Else Prielipp (ur. 9.12.1886 r. w Stargardzie, zm. ?) zakupione przez Muzeum Archeologiczno-Historyczne w Stargardzie w 2013 r. Obie prace przedstawiają Stargard, pierwsza – zaułek przy Bramie Wałowej, druga – prezbiterium kościoła św. Jana Chrzciciela. Artystka malowała widoki miast, pejzaże oraz martwą naturę. Tekst zawiera także jej krótki życiorys oraz informacje o obrazach eksponowanych na wystawach Pommerschen Künstlerbundes.

Abstract

The text describes two paintings by a painter Else Prielipp (born 9.12.1886 in Stargard, died ?) purchased by The Archaeological and Historical Museum in Stargard in 2013. Both works depict Stargard: the first a backstreet at Brama Wałowa and the latter the chancel of St. John the Baptist Church. The artist painted towns, landscapes and still life. The text also includes her brief biography and information on paintings shown at exhibitions of Pommerschen Künstlerbundes.

Słowa kluczowe

Stargard, Else Prielipp, malarstwo

Keywords

Stargard, Else Prielipp, painting

W 2013 r. zbiory Muzeum Archeologiczno-Historycznego w Stargardzie wzbogaciły się o dwa obrazy pędzla Elsy Prielipp przedstawiające Stargard. E. Prielipp urodziła się 9 grudnia 1886 r. w Stargardzie. Studiowała w Berlinie¹. W latach 1925-1927 pracowała w Königin Luise Schule (Szkoła Królowej Luizy)² w Stargardzie, zastępując chorych lub zmarłych nauczycieli. Wtedy też, przy jej nazwisku, pojawiło się określenie *Malerin* (malarka)³. Oprócz pracy w szkole pracowała także w stargardzkich

---

¹ Jubiläumsausstellung des Pommerschen Kunstlerbundes 1936.

² Szkoła rozpoczęła swoją działalność 20.04.1911 r. Znajdowała się przy Heiligegeiststr. 11 (obecnie ul. Bogusława IV/ Skarbowa). Była to szkoła średnia stopnia licealnego dla dziewcząt. Dziś w budynku szkolnym mieści się Zespół Szkół nr 1.

³ Prechel 1937, 93.

urzędach. W Stargardzie mieszkała przy Zarzigerstr. 10 (obecnie ul. Bydgoska)⁴. Była członkiem Pommerschen Künstlerbundes (Pomorskiego Związku Artystów), stowarzyszenia zrzeszającego artystów z Pomorza, działającego z przerwami od 1916 r. do dziś.

Pierwszy z namalowanych obrazów autorstwa E. Prielipp został zakupiony w 2013 r.⁵ od osoby prywatnej. Jest to przedstawienie romantycznego zaułka przy Bramie Wałowej w Stargardzie (ryc. 1) w formie prostokąta stojącego. Był to jeden z najbardziej rozpoznawalnych zakątków starego Stargardu. Inspirował on nie tylko malarzy ale i fotografów, wydawców kartek pocztowych i grafików. A wszystko to dzięki, szachulcowemu łącznikowi, który wzniesiony został w 1830 r. Widok przedstawia nie istniejącą dziś pierzeję Ostmauerstrasse (obecnie ul. Basztowa). Po lewej stronie obrazu widoczne są dwie jednopiętrowe kamienice i dom ryglowy, z którego ponad drogą prowadzi przejście (łącznik) do domu naprzeciw. Po prawej fragment korony drzewa, dom ryglowy, a za nim Brama Wałowa. Nad budynkami niebo z obłokami. Ciepłe, jasne barwy. Występują brązy, zielenie, czerwień, błękit, biel, szarość. Jest to olej na tekturze o wymiarach: 47 cm x 34,5 cm⁶.

Drugi obraz⁷ zakupiony został w 2013 r. na portalu aukcyjnym ze Szwajcarii. Przedstawia on prezbiterium kościoła św. Jana Chrzciciela w Stargardzie (ryc. 2). Utrzymany w ciemnych, stonowanych barwach. Kompozycja odśrodkowa. W centrum przedstawienia chrzcielnica nakryta płótnem, za nią ołtarz z krucyfiksem i czterema świecznikami oraz nastawą ołtarzową. Powyżej, w arkadzie centralnej krucyfiks z dwiema postaciami. W tle okno witrażowe. Z lewej i prawej strony ołtarza dwie arkady pod kątem względem patrzącego. Bliżej bocznych krawędzi kolejne niższe arkady i gładkie ściany po lewej i prawej stronie. Poniżej, oba narożniki obrazu zajmują stalle. Kompozycję od strony widza zamyka czerwona posadzka, z kratką prowadzącą od patrzącego, do chrzcielnicy. Całość nakryta malowanym sklepieniem. Obraz to olej na płótnie o wymiarach: 60 cm x 50 cm⁸. Na swojej pracy E. Prielipp uwieczniła jeden z najcenniejszych zabytków sztuki sakralnej na Pomorzu. Jest to ołtarz wieloczęściowy zwany Poliptykiem Świętojańskim umieszczony w kościele św. Jana Chrzciciela w Stargardzie około 1460 r.⁹

W dorobku artystki były także inne prace przedstawiające Stargard. Znane są jeszcze przynajmniej dwa obrazy. W jednym z zeszytów czasopisma „Unser Pommerland” poświęconego Stargardowi, ukazała się reprodukcja obrazu z 1927 r. przedstawiającego Bramę Młyńską i ulicę Nordmauerstrasse (obecnie ul. Spichrzowa)¹⁰. Natomiast w zbiorach Heimathaus Elmshorn znajduje się obraz olejny zatytułowany *Walltor*¹¹.

W swojej twórczości podejmowała nie tylko stargardzkie wątki. Z zachowanych katalogów wystaw stowarzyszenia Pommerschen Künstlerbundes eksponowanych w Muzeum Miejskim w Szczecinie (od 1934 r. Pomorskie Muzeum Krajowe)

⁴ Ausstellung 1930, 3.

⁵ Wpisany pod nr MS/H/1137.

⁶ Opis za: Kalina Federatkin, baza muzealna MUSNET.

⁷ Wpisany do książki inwentarzowej DHiBNSL pod nr MS/H/1140, autor opisu obrazu: Kalina Federatkin.

⁸ Opis za: Kalina Federatkin, baza muzealna MUSNET.

⁹ Więcej informacji o Poliptyku Świętojańskim w m.in.: Kratz, Klempin 1865, 371; Zuck 1900, 27; Karłowska 1958, 363-374; Łopuch 2002, 148.

¹⁰ Unser Pommerland 1927, 498.

¹¹ Informacja o tym obrazie znajduje się w: Gwiazdowska 2008, 121.

obrazy E. Prielipp najwcześniej pojawiają się na wystawie w 1925 r. Są to: *Blühende Wiesen im Allgäu* (olej), *Vorberge im Allgäu* (olej), *Tannenwald* (olej)¹². Rok później prezentowane są na tej wystawie kolejne jej prace: *Spielmannsau im Allgäu* (olej), *Rubihorn bei Fischen* (akwarela) (ryc. 3), *Blumenstrauss* (olej)¹³. Na 20. wystawie Pommerschen Künstlerbundes został pokazany jej jeden obraz: *Süddeutsche Landschaft*¹⁴. Na kolejnej wystawie zaprezentowała swoje następujące obrazy: *Plönetal* (olej), *Aus Vitte (Hiddensee)* (olej), *Hiddensee* (olej)¹⁵. Inne swoje dzieła artystka zaprezentowała na 23. wystawie Pommerschen Künstlerbundes. Były to: *Thomaswerk Dortmund* (olej) oraz *Parklandschaft* (olej)¹⁶. W 1935 r. na wystawie Pommerschen Künstlerbundes zatytułowanej „Der Schaffende Mensch” w Muzeum Pomorza w Szczecinie zostały pokazane jej trzy obrazy: *Aus einem Stablwerk* (olej) (ryc. 4), *Aus dem Schwarzwald* (olej), *Anemonen* (olej)¹⁷. Obrazy *Aus einem Stablwerk* (olej), *Aus dem Schwarzwald* (olej) wraz z pracą *Pommersche Landschaft* (olej) pokazane były także rok wcześniej¹⁸. Dzieła malarki eksponowane były także na trzydziestej jubileuszowej wystawie Pommerschen Künstlerbundes. Były to dwa obrazy: *Weisser Kaktus* oraz *Rittersporn*¹⁹. Na dwudziestolecie działalności Pommerschen Künstlerbundes wystawiła obraz zatytułowany *Wald an der Kurischen Nebrung* (olej)²⁰ (ryc. 5). Prace E. Prielipp prezentowane były także na wystawach Pommerschen Künstlerbundes na początku lat 40. W 1940 r. były to: *Pflor* i *Weisse Lilien mit Rittersporn*²¹, w 1941 r.: *Herbstblumen*, *Tigerlilien* (ryc. 6), *Landschaft bei Nörenberg* (obecnie Ińsko w powiecie stargardzkim) oraz *Am Einzigsee bei Nörenberg*²², w 1942 r.: *Amarylliden* (ryc. 7) oraz *Rittersporn mit Margueriten*²³, wreszcie w 1943 r.: *Päonien*, *Sommerblumen* oraz *Am Madüsee*²⁴. Twórczości stargardzkiej artystki nie mogło także zabraknąć podczas wystawy artystów pomorskich zorganizowanej w sali gimnastycznej Szkoły Królowej Luizy z okazji 700 – lecia miasta Stargard. Pojawił się na niej wspomniany już wcześniej obraz zatytułowany *Am Madüsee*²⁵.

Twórczość E. Prielipp jest typowa dla okresu przed I wojną światową, kontynuowanego w okresie międzywojennym. Wiąże się z propagowaniem patriotyzmu oraz prezentowaniem piękna krajobrazu wiejskiego i naturalnego, a także stargardzkiej zabudowy miejskiej i historycznej. Uwieczniała ona nie tylko krajobrazy Stargardu i ziemi stargardzkiej, ale także miejsca, położone o wiele dalej od rodzinnego miasta. Tematem innych obrazów artystki była martwa natura oraz obiekty przemysłowe.

¹² Ausstellung 1925.

¹³ Ausstellung 1926.

¹⁴ Ausstellung 1929.

¹⁵ Ausstellung 1930, 8.

¹⁶ Ausstellung 1932.

¹⁷ Ausstellung 1935.

¹⁸ Ausstellung 1934.

¹⁹ Ausstellung 1939.

²⁰ Jubiläumsausstellung 1936.

²¹ Ausstellung 1940.

²² Ausstellung 1941.

²³ Ausstellung 1942.

²⁴ Ausstellung 1943.

²⁵ Ausstellung von Werken 1943.

Bibliografia

- Ausstellung 1925. 16. *Ausstellung des Pommerschen Künstlerbundes im Museum Stettin vom 1. November bis 29. November 1925*. Stettin.
- Ausstellung 1926. 17. *Ausstellung des Pommerschen Künstlerbundes im Museum Stettin vom 7. November bis 5. Dezember*. Stettin.
- Ausstellung 1929. 20. *Ausstellung des Pommerschen Künstlerbundes*. Stettin.
- Ausstellung 1930. 21. *Ausstellung des Pommerschen Künstlerbundes*. Stettin.
- Ausstellung 1932. 23. *Ausstellung Pommerscher Künstlerbund*. Stettin.
- Ausstellung 1934. 25. *Ausstellung des Pommerschen Künstlerbundes im Museum Stettin vom 9. Dezember bis 6. Januar*. Stettin.
- Ausstellung 1935. 26. *Ausstellung vom 10. November bis 9. Dezember des Pommerschen Künstlerbundes "Der schaffende Mensch" im Museum Stettin*. Stettin.
- Ausstellung 1939. *Pommerscher Künstlerbund e. V. 30. Ausstellung 1939 vom 10. Dezember 1939 bis 7. Januar 1940*. Stettin.
- Ausstellung 1940. *Pommerscher Künstlerbund e. V., 31. Ausstellung vom 6. Oktober bis 3. November 1940*. Stettin.
- Ausstellung 1941. *25 Jahre Pommerscher Künstlerbund e. V., 32. Ausstellung vom 30. November bis 28. Dezember 1941*. Stettin.
- Ausstellung 1942. 34. *Ausstellung des Pommerschen Künstlerbundes e. V. in Zusammenarbeit mit dem Reichspropagandaamt Pommern Stettin vom 11. Oktober bis 8. November 1942*. Stettin.
- Ausstellung 1943. 36. *Ausstellung des Pommerschen Künstlerbundes e. V. in Zusammenarbeit mit dem Reichspropagandaamt Pommern Stettin, Ausstellung im Oktober/November 1943*. Stettin.
- Ausstellung von Werken 1943. *Ausstellung von Werken pommerscher Künstler und Kunsthandwerker vom 20.6. bis 18.7.1943 in der Turnhalle der Königin-Luise-Schule*. Stargard i. Pom.
- Gwiazdowska E. 2008. Dokument, pejzaż, reportaż – oblicza twórczości Maxa Kühna (1888-1970). W: M. Glišńska, R. Makąła (red.), *Sztuka XX wieku w Szczecinie i na Pomorzu Zachodnim. Przemiany i kontynuacje. Materiały z Seminarium Naukowego Szczecińskiego Oddziału Stowarzyszenia Historyków Sztuki, 18-19 listopada 2005*. Szczecin, 119-131.
- Jubiläumsausstellung 1936. *Jubiläumsausstellung des Pommerschen Künstlerbundes vom 29. November bis 25. Dezember*. Stettin.
- Karłowska A. 1958. Poliptyk Świętojański ze Stargardu. *Materiały Zachodniopomorskie* 4, 363-374.
- Kratz G., Klempin R. 1865. *Die Städte der Provinz Pommern*. Berlin.
- Łopuch W. 2002, *Sztuka na Pomorzu*, Szczecin.
- Prechel D. 1937. *Geschichte der Königin Luise Schule. Oberschule für Mädchen zu Stargard i. Pom. 1837-1937*. Stargard i. Pom.
- Unser Pommerland* 1927. *Unser Pommerland* 12 (11/12 - Stargard).
- Zuck O. 1900. *Führer durch Stargard in Pomm*. Stargard.

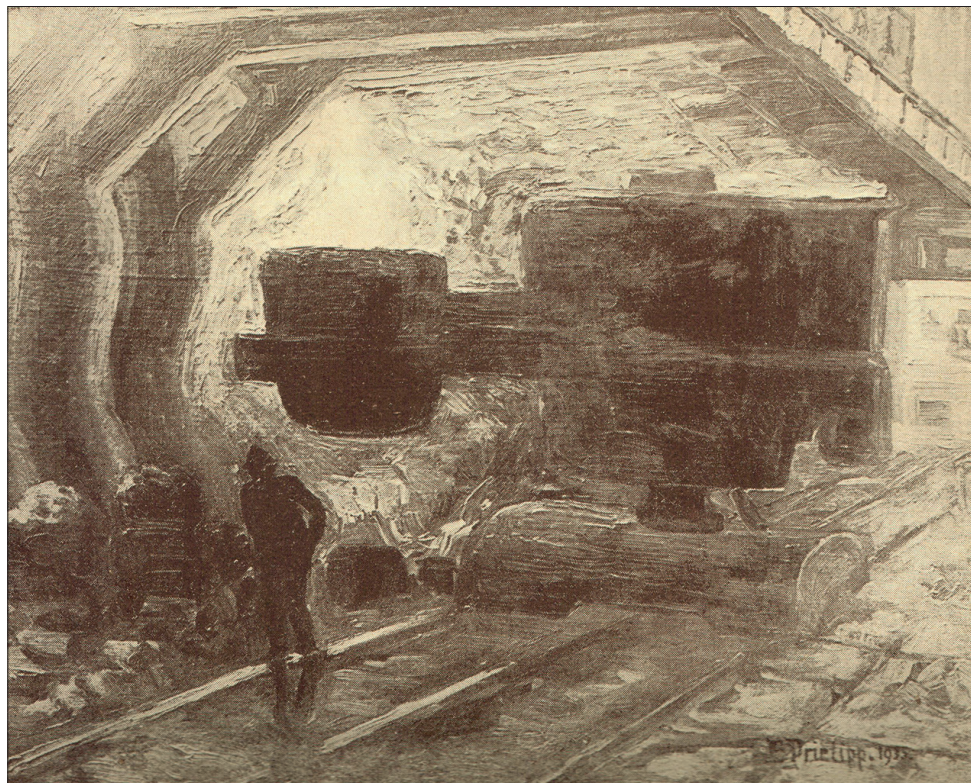
Ryc. 1 E. Prielipp, Zaułek przy Bramie Wałowej, olej na tekturze, 1931 r. Zbiory MAH w Stargardzie, nr inw. MS/S/1137. Fot. J. Rusnok, MAH w Stargardzie

Ryc. 2 E. Priellipp, Wnętrze prezbiterium kościoła św. Jana Chrzciciela, olej na płótnie. Zbiory MAH w Stargardzie, nr inw. MS/S/1140. Fot. J. Rusnok, MAH w Stargardzie

Ryc. 3 E. Prielipp, *Rubihorn bei Fischen* (fot. za: Ausstellung 1926)

Ryc. 4 E. Prielipp, *Aus einem Stablwerk* (fot. za: Ausstellung 1935)

Ryc. 5 E. Prielipp, *Wald an der Kurischen Nehrung* (fot. za: Jubiläumsausstellung 1936)

Ryc. 6 E. Prielipp, *Tigerlilien* (fot. za: Ausstellung 1941)

Ryc. 7 E. Prielipp, *Amaryllen* (fot. za: Ausstellung 1942)

Ryc. 8 E. Prielipp, *Hochofen* (fot. za: Ausstellung 1934)